

Karádi Zsolt

„Mindent megtett, amit megtehetett” Czine Mihály emlékére (1929–1999)

Lehajtott fővel járunk e zúzmarás januári napokban. Nehéz szembenéznünk a Kérlelhetetlennel. A Megváltoztathatatatlannal. Azzal, hogy elment Czine Mihály. A szálfatermetű, örökké mosolygós tekintetű, jellegzetes hanghordozású tudós irodalmár, nemzedékek nevelője, az irodalom „vándorprédikátora”, a nagyívű esszéírója, a népszerű előadó, aki elől, úgy képzeltük, meghátrál a halál, mert ki-kezdhetetlen. „mert virágzás, mert élet és örök.”

De nem. Kevéssel hetvenedik születésnapja előtt alulmaradt a küzdelemben. S most borzongva járunk e zimankós téli szürkességben, s vigaszunk, ha lehet egyáltalán, csak az, hogy szellemének nem árt-hat az irigy idő. Könyveivel átért a túlsó partra. Szét-osztotta magát; ha őt hallgattuk, elhittük neki, hogy az irodalom fontos dolog. Hogy az író a nemzet lelkiismerete. Ha tanítványainknak Adyról, Móriczról, Sütő Andrásról, Németh Lászlóról, Juhász Ferencről, Nagy Lászlóról beszélünk, sokszor nem is tudatosodik bennünk, hogy az ő szavait használjuk. Így él tovább. Ifjú szívekben.

Istenáldotta tehetség volt. Tízgyermekes juhász-családban született 1929. április 5-én. Nyírmeggyesen. Három éves lehetett, amikor Hodászra költöztek. Itt, az akkor alig két és félezer lelket számláló kis faluban kezdett eszmélkedni: itt járt elemi iskolába. Az első osztályban, mint maga mesélte, Liszkay tanító úrtól nemcsak a betűvetést sajátította el, hanem tőle hallott először Nyíró-novellát. A hodászi alma mater másik emlékezetes alakja, Siketh Mihály tanító úr ismerte föl először a diák kiemelkedő képességeit: egy esztendőn át, hetente eljárt a családfőhöz, hogy rábeszélje az édesapát, Czine Zsigmondot arra: fiát ne juhásznak adja, hanem engedje tanulni. Az Adyval egy esztendőben született, ekkor már idősödő apa végül a nyírbátori polgáriba küldte gyermekét, aki innen a nyíregyházi tanítóképzőbe jelentkezett. Ez az intézmény különös iskolatípus volt: a szegénységből az értelmiség felé vezető utat jelentette. Itt aztán olyan kitűnő tanárok keze alá került, mint Diószegi Balázs, Znojemszki Ferenc, Dohanics János, Bolvári Zoltán, Kiss Lajos, Sárdi Béla. Diószegi Balázs Dosztojevszkijre s az angol irodalomra hívta fel a figyelmét, Bolvári Zoltán, a Kodály-tanítvány szeretettette meg vele mesterének és Bartók Bélának a muzsikáját, s hozta közel hozzá a népdal világát.

